

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 12.

Íðsingaprisur fyri peltreglu: 30 øyr. á forsiðini, 20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við størri íðsingum fæst avsláttur í prísinum.

Týsdagin 2. april 1940.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið. — Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsinum, brævsvarnardeðum og skrivstovuni. Telf. 143.

14. árg.

Hví feldu sjeymannasjálvstýrið og stórbóndaflokkurin mentaskúlamálið?

Liggur svarið í bankastjóra Th. Petersens orðum á tingi undir viðgerðini av mentaskúlamálinum, har hann segði:

„Ein má vara seg við at taka móti gávum, at taka við nøkrum, vit ikki orka at yvir-taka og røkja.“ Tað er útlagt: Vit megu ikki taka ímóti mentaskúlanum, um vit ikki orka at halda hann gangandi, tá ið vit einaferð fáa sjálvstýrið.

Óivað er hvør einasti arbeiðari í Havn í øðini inn á sjálvstýrismennin í Havnar býráð, skúlakommission og á Føroya løgtingi fyri ta svikagerð, ið teir hava gjørt móti mentaskúlamálinum.

Tað er tí fatiligt, at «Krossur» nú roynir av øllum alvi at bera í botullaka fyri teir. Men at «Krossur» roynir at leiða «kríggið» yvir til okkara og geva okkum javnaðarmonnum ábreiðslu fyri at vera komnir við uppskoti um at leggja skúlan á Tvøroyri heldur enn at lata hann delta niður fyri — tað er ov langt gingið og ov nógv at bjóða skilafólki. Tí tað kann ikki vikast,

at sjálvstýrismenn við teirra atburði í býráð, skúlakommission og á løgtingi hava dripið mentaskúlamálið, tá ið teir feldu millumtinganevndar uppskotið, og

at hetta dráp teirra ikki bert kemur at týða eitt ómeiðiligt mentunarlígt tap fyri ungu Føroyar, men

at tað hartil reint óekonomiskt við raka Havnar arbeiðarar hart. Ein byggingur uppá 800.000 kr. sigur nógv arbeiðsliga í okkara líla samfelagi.

Er tað nú ikki ov nógv sagt, at sjálvstýrismenn við teirra stóðu hava dripið mentaskúlamálið? Vil onkur halda.

Nei!

Tað er nevniliga her at merkja:

- 1) Millumtingarnevndar uppskotið var einmælt viðtikið av M. A. Jacobsen og Kalls-oy sjálvstýrismanna vegna, A. Samuelsen og Andreassen

sambandsmanna vegna og P. M. Dam javnaðarmanna vegna og amtmaninum ministeris vegna. Henda einigheit gav uppskotinum vissu fyri at verða framt av ministerinum. Tað var nationalt og «pædagogisk» heilt gott.

Men tá ið nú teir nývaldu sjálvstýrismennin stungu Jacobsen og Kalls-oy í rygg, tóku teir semingarstyrkirnar burtur úr uppskotinum.

- 2) Mentaskúlamálið var sfósti tóttur í finansordninginum og hoyrir við til hann. Ministerið vildi tí kent seg bundið til at framt hann sum eitt lið í finansordninginum, um partarnir vóru samdir um eitt uppskot. Men
- 3) kom eingin semja í lag, og mentaskúlamálið av okkum varð útskotið vegna ósemju, er málið loyst burtur úr finansordninginum, og ministerið kann eisini kenna seg loyst frá at fremja tað, um umstøðurnar ikki verða fær somu, sum tá ið tilbúið varð framsett.
- 4) Kríggstíðirnar kunna skjótt snúgvá sær soleiðis, at møguleikarnir fyri bygging eru burtur.
- 5) At útseta at taka stóðu til mentaskúlamálið tekur eisini grundarlagið burtur fyri at sækja fyrilissstudning til studentarnar á núverandi studentaskeiði, so teir kunna koma at hava somu ókno-misku kor, sum mentaskúla-næmingarnir vildu komið

at fingið. Var tingið samt um at fremja millumtingarnevndaruppskotið, bar væl til at sagt við ministerið: Vit eru nú samdir um mentaskúlskipanina, og skúlin kundi tess vegna væl byrja, um vit høvdu bygn-ingarnar. Men teir hava vit ikki. Tað er tí náttúrligt og rimiligt, at statur og løgting út frá somu skúla- og ókonomisku príncippum, sum liggja til grund fyri mentaskúlanum, halda studentaskeiðinum uppi, inntil hin nýggi skúlin er liðugur at byrja. Men hetta kunna vit ikki siga. Tí sjeymanna-sjálvstýrið og bóndaflokk-urin feldu millumtinga-nevndaruppskotið, og einki varð sett í staðin. Tvørtur ímóti.

— Drápsflokkarnir ísveipaðu mentaskúlamálið við ógvuliga stórum iva:

Th. Petersen segði stórbónda-flokksins vegna, at vit skuldu vera varnir at taka ímóti stuðuli, sum vit ikki vóru visir í seinni at kunna yvirtaka sjálvir. Heri er týðiliga sagt, at tað veldir stórbóndaflokkinum kvalur at taka undir við mentaskúlamál-inum av ótta fyri, at hetta stóra framtakið við danska statsins hjálp skal verða ein meinbogi fyri at fáa fólk við til eina seinri loysing, sum møguliga má skerja ella heilt avtaka mentaskúla-skipanina.

L. Zachariassen segði sjeymannasjálvstýrisins vegna, at teir vildu ikki greiða atkvøðu fyri skúlamálinum, tí teir vóru ikki visir í ikki harvið at gera eina «dummheite». (Varð meint við eina skúlaliga dummheit ella eina loysingarpolitiska dummheit?)

Ein annar sjeymannasjálvstýrismaður, bróður Louis Zachariassen, Símun Peter Zachariassen, setti tað sum eina treyt, at løgtingið betalti meiri, og hann kravdi aftur at samráðast við Havnar býráð um at gera tað sama. Hann vildi einki gera við skúlamálið, segði hann, uttan at semja fekst fult út við Havnar býráð. Støðan hjá hesum báðum bróðrunum tókst at vera tann sama sum stórbóndaflokksins:

Av ótta fyri sjálvstýrispolitikki teirra vildu teir helst, at mentaskúlamálið skuldi falla.

Tá ið so er, skilja okkara heidraðu lesarar, at tað er grund til at kvíða fyri, at semja fæst við sjeymannasjálvstýrið og stórbóndaflokkin um eina mentaskúlskipan, ið kann geva tí minna manns barninum óskerda atgongd til lærdóm.

Hetta er harmiligt, so mikið meiri sum tað ferir við sær, at løgtingsins studentaskeið verður niðurlagt. Hetta skeið kann ikki liva longur. Tað er dýrari enn Sorø- og onnur statsstýðjað gymnasium niðri. Og lærarnir við hetta skeiði siga, at teir ikki kunna halda fram undir teim korum, skeiðið gevur. Melda teir pass, má studentaskeiðið stegja. So hava teir 4 og 6, sum rópa seg sjálvstýrismenn, vundið aftur at leggja tann áragmála mentaskúlskipningin óskul-kaldan.

Einans hjáring er fyri stavn — hon er at reka býráðs- og skúlakommissionarlímurnar av pollum teirra og seta menn í staðin, sum eru góðir við hetta stórmál. Ein vend má henda á tingi og í býráð, um málið skal bjargast — tað er vist og satt. Men kann vera, at tað er eisini ov seint.

Harri blaðstjóri Hákun Djurhuus.

Meg undrar fyrispurningin. Minnist tú ikki aftur, hvat blað títt ber út millum manna? Les tínar egnu greinir um aftur, og tú vilt finna frágreiðingar um, hvussu fiskimaðurin við kontant-betalingargrunninum keypir sær kontantforútbetalingina. Hetta skrivaði tú fyri at klikkja grunnin og reka orindi fólka-flokksmanna, sum í teirra hovuds-málgangi «Dagblaðnum» vildu týna henda grunn. Onnur út-legging er ikki møgulig, tí tú mátti skilja, at hatla við, at

Vandledningsrør,

nye og gamle samt Cement købes kontant.

Trykkeriet anviser.

Hø sælges.

Trykkeriet anviser.

fiskimaðurin keypti sær forútbetalingina var skeivt, av tí at staturin gevur meiri tilskot til grunnin enn rentuna av kontant-betalingarláningum og hvat ið tað kostar at senda peningin til fiskimannin. Hetta er sannleikin um kontantbetalingina. Limagjaldið, ið fiskimaðurin verður at betala, er til at tryggja eina minstufortjenastu til teirra, ið verða fyri óhappinum onga fortjenastu at fáa, altsó ein tryggingarpeningur, sum tó hin, ið litið ella einki fortjenar, ikki sjálvur verður at rinda, tess-vegna limagjaldið verður tikið av peninginum, ið sendur verður frá grunninum, og ikki galdið heinleiðis av fiskimanninum sjálvum.

Tað gleðir okkum annars, at tú hevur fingið samvitsknapinu av stóðu tinni til hetta fyri fiskimannin góða mál. Tað hevur kanska hjálpt tær nakað at klæða teg í iðrunnarklæðini, at fólka-flokkshovdingarnir á tingi í eykatingsetuni máttu viðganga, at kontantbetalingargrunnurnir er eitt stórt framsstig. Teirra egnu orð.

Tú kanst nú ið hvussu er siga við teir, um teir geva tær «knubb», at teir sjálvir hava róst grunninum. Tað plagar at hjálpa lýðnum dreingjum.

Churchill talar.

Churchill, flotaministari Onglands, helt um dagarnar eina talu, har hann helt fyri, at tað vóru tey uttanveltaðu londini, ið við teirra vorutífluttningi til Týsklands gjørdur kríggið so drágt. Hann meinti, at Ongland mátti skerpa «blokadeina» av Týsklandi.